ePublishing

Lexicographic Bulletin

Vol 4 (1948)

Lexicographic Bulletin

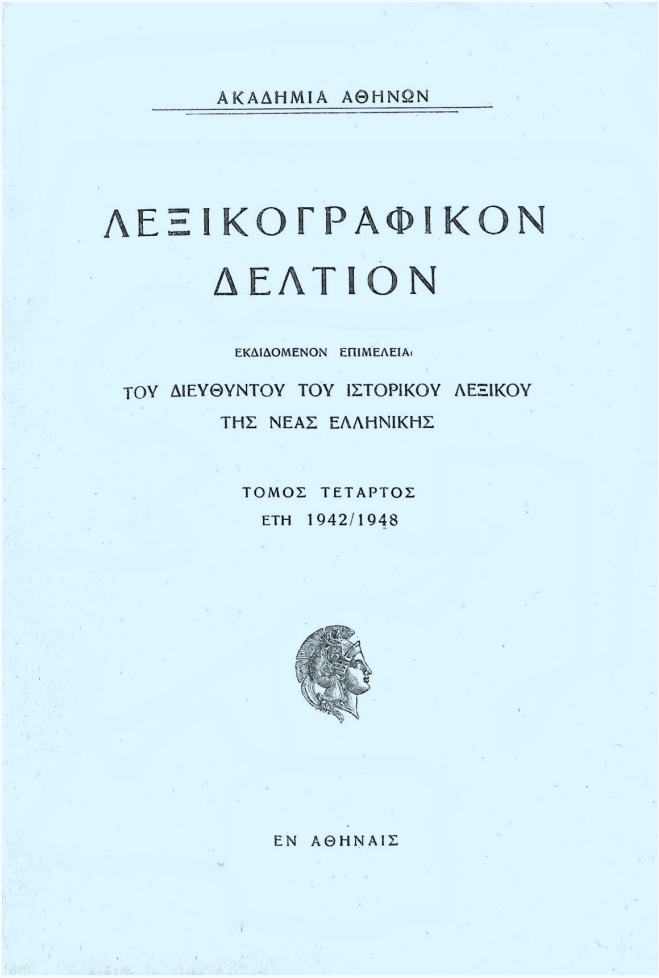

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ
ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ
ΕΤΗ 1942/1948

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἡ κατάληξις -ίδι ὡς περιληπτικὴ ἐν τοπωνυμίοις

Stavros Manesis

doi: 10.12681/ld.39466

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 15/08/2025 22:08:35

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ
ΕΤΗ 1942/1948

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ. Ι. Κουρμούλη	Γλῶσσα καὶ Λατρεία	σελ.	5 - 92
Α. Α. Παπαδοπούλου	Φρασεολογικά	»	93 - 128
Κ. Ρωμαίου	Σῦκον-συκοφάντης καὶ παράγωγα	»	129 - 136
Γ. Ι. Κουρμούλη	Καὶ πάλιν περὶ τοῦ τοπωνυμίου Χαννία	»	137 - 148
Σ. Μάνεση	Ἡ κατάληξις -ίδι ὡς περιληπτικὴ ἐν τοπωνυμίοις	»	149 - 153
Γλωσσικὴ Ἑταιρεία	Προκήρυξις διαγωνισμοῦ	»	154
Δ. Β. Βαγιακάκου	Συμβολὴ εἰς τὴν γλωσσικὴν βιβλιογραφίαν τῶν ἐτῶν 1939 - 1947	»	155 - 176

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ [1]

Ἐν	σελ.	129	ἀντὶ	*στάχεως*	γραπτέον	*στάχυος*
»	»	151	»	*εὕρηκα*	»	*εὕρημα*
»	»	»	»	*πικνίδιν*	»	*πυκνίδιν*
»	»	152	»	*Emil*	»	*Émile*
»	»	»	»	*Ὀγολῶν*	»	*Ὀζολῶν*
»	»	»	»	*γάλα*	»	*ὡς γάλα*
»	»	153	»	*λόγων*	»	*λύγων*
»	»	»	»	*Καλμίδι*	»	*Καλαμίδι*
»	»	165	στήλη β΄ στίχ. 6	ἀντὶ 1939	γραπτέον	1943
»	»	»	» » » 8	» 1946	»	1944

» » 173 (στήλη α΄ στίχ. 5) ἀντὶ *Αὐτόθι* γραπτέον *Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν.*

---

[1] Ἰδὲ καὶ τὰ ἐν σ. 92 διορθωτέα.

Η ΚΑΤΑΛΗΞΙΣ -ΙΔΙ ΩΣ ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΕΝ ΤΟΠΩΝΥΜΙΟΙΣ

Ὁ Σ. Μενάρδος ἐν τῷ τοπωνυμικῷ Μυκόνου[1] παραθέτει τὸ τοπωνύμιον *Αμυγδαλίδι* ὡς προελθὸν ἔκ τινος ἐν τῇ θέσει μικρᾶς ἀμυγδαλῆς. Τὸ πρᾶγμα βεβαίως δὲν εἶναι δύσκολον· πολλαχοῦ ἀπαντῶσιν ὑποκοριστικὰ δένδρων ὡς τοπωνύμια: *Ἀμυγδαλίτσα, Πευκί, Χαρουπίδι* κλπ.

Εἰς τὴν παραδοχὴν ὅμως τῆς ἑρμηνείας ταύτης ἀντίκεινται τὰ ἑξῆς: 1) Ἐν Μυκόνῳ τῆς καταλήξεως *-ίδι* δὲν γίνεται χρῆσις πρὸς δήλωσιν ὑποκορισμοῦ, ἀλλὰ τοὐναντίον πρὸς δήλωσιν μεγεθύνσεως, π. χ. *θὰ σοῦ φέρω ἕνα σφεδιλίδι* (ἰσχυρὸν κόλαφον) *νὰ σὲ κολλήσω στὸ δοῖχο. Ἤρθενε φορτωμένος ἕνα σουβαλίδι* (μέγα τσουβάλι) *νά!*

2) Ἐπίσης ἡ πληθώρα τῶν ὑποκοριστικῶν εἰς -(ιδ)άκι ὁρμηθεῖσα ἐκ τῶν ἀχρηστευθέντων ἐνδιαμέσων ὑποκοριστικῶν εἰς *-ίδι*, ὡς *αὐλιδάκι* (< αὐλίδι) μικρὰ αὐλή, *ὀργιδάκι* (< ὀργίδι < ὀριά, < οὐρὰ) μικρὰ οὐρά, *τριχιδάκι* (< τριχίδι < τριχεὰ) μικρὸν κόσκινον.

3) Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑπάρχει ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀμυγδαλῶν, εἰ καὶ τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὴν ὕπαρξίν ποτε ἐν αὐτῇ μιᾶς μόνον.

4) Ἐπὶ πλέον δύο τοπωνύμια, ἓν ἐκ Μυκόνου *Βουρλίδι* τὸ, καὶ ἕτερον ἐκ Δήλου (κατοικουμένης ὑπὸ Μυκονίων παλαιόθεν), *Ἀγριακονυζίδι, τό.*

Πάντα τ' ἀνωτέρω μοῦ ἐγέννησαν τὴν ὑποψίαν μήπως πρόκειται περὶ τῆς περιληπτικῆς καταλήξεως *-ίδι* ἐπεκταθείσης καὶ εἰς τοπωνύμια. Διότι εἶναι δύσκολον νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι μία μικρὰ ἀγριοκονυζεά, φυτὸν σπιθαμιαῖον, θὰ ἔδιδε τὸ ὄνομά της εἰς τοποθεσίαν ἢ μία μικρὰ βουρλεά, καὶ διότι, ἐπὶ πλέον, τὰ βρύλλα καθὼς καὶ αἱ κόνυζαι φύονται καὶ ἀναπτύσσονται ὁμαδικῶς εἰς βαλτώδεις τόπους καὶ οὐχὶ μεμονωμένως. Τὴν κατάληξιν *-ίδι* ὡς περιληπτικὴν ἐξήτασε πρῶτος ὁ Γ. Χατζιδάκις[2]: «Λέξεις τινὲς τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης λήγουσαι εἰς *-ίδι* ἔχουσι περιληπτικὴν σημασίαν. Πβ. *βρισίδι, κανονίδι, τουφεκίδι* παρὰ τὰ *βρισεά, κανονεά, τουφεκεά*. Τὴν ἀρχὴν ἔχουν ἐξ ὑποκοριστικῶν ὀνομάτων». Κατόπιν

[1] Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τόμ. Ζ' (1930) σελ. 247.

[2] Νέα περιληπτικὴ κατάληξις— ἰδι, Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τόμ. ΙΓ' (1916—1917) σελ. 168—169.

λέγει ὅτι ἡ περιληπτικὴ σημασία ὑπάρχει εἰς λέξεις ἔριδος, ἀγῶνος, μάχης δηλωτικὰς καὶ δὴ ὅτι θὰ προῆλθεν ἐκ τῆς λέξεως λεπίδι. Ἐν τῇ μάχῃ δηλαδὴ ἐλέχθη κατ' ἀρχὰς «τὸ λεπίδι, βρὲ παιδιὰ» καὶ κατόπιν «ἔπεσε λεπίδι» κ.λ.π. κ.λ.π. Περαιτέρω ἐξετάθη εἰς δήλωσιν τοῦ μεγάλου: «*ἔφαεν ἕνα γροθίδι* τοῦ δεινοῦ κακοῦ: *ἔγινε μουσκίδι, τὸν πάει ριπιτίδι*» κ.λ.π.

Ὁ καθηγητὴς κ. Βασίλειος Φάβης[1] γράφει ὅτι ἐκ τοῦ ρήματος βοτανίζω= ἐκριζῶ καὶ συλλέγω ἀπὸ ἐσπαρμένου ἀγροῦ ἢ κήπου τὰ ζιζάνια, ἔχομεν τὸ οὐσιαστικὸν *βοτανίδια τά*, πρὸς δήλωσιν τῶν οὕτω ἐκριζουμένων φυτῶν. Τοῦτο ἔχει πρὸς τὸ ρῆμα ὡς τὸ *ἀποκαθαρίδια* πρὸς τὸ *ἀποκαθαρίζω*, *σκουπίδια - σκουπίζω*, *ροκανίδι - ροκανίζω*. «Ἐπειδὴ δὲ αἱ λέξεις αὗται συνήθως κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν λέγονται, ἡ κατάληξις *-ίδια* καὶ ἑνικῶς *-ίδι* προσέλαβε περιληπτικὴν ἔννοιαν καὶ οὕτω ὅταν λέγωμεν *σκουπίδι*, ἐννοοῦμεν πολλὰ ὁμοῦ ἀπορρίμματα, οἷον «σκουπίδι καὶ κακὸ» καὶ «τὶ σκουπίδι μαζεύτηκε» καὶ «μαζεύει ροκανίδι γιὰ προσάναμμα». Ἐντεῦθεν ἐλέχθη καὶ *τουφεκίδι, κανονίδι, βρισίδι* κ.λ.π.

Ἡ δευτέρα ἐκδοχή, ὡς δηλοῦσα πλέον συγκεκριμένα πράγματα, ὁρώμενα ἐν σωρῷ ὑφ' ἡμῶν, φαίνεται πιθανωτέρα καὶ ἐνισχύει τὴν γνώμην ὅτι ἡ κατάληξις *-ίδι* ἐξετάθη καὶ εἰς τὰ τοπωνύμια ὡς περιληπτικὴ πρὸς δήλωσιν τόπου πλήρους μικρῶν θάμνων καὶ δὴ μικρῶν βοτανῶν. Πιθανὸν νὰ ἐλέχθη ὑπό τινος, π.χ. ὑπὸ γυναικὸς χορτολογούσης, ἐπὶ τῇ θέᾳ τούτων «*μωρὲ (ἢ πὼ πὼ) ἀγριακονυζίδι ποὺ 'χει δῶ!* ἢ *ἀγριοκονυζίδι καὶ κακό!*» καὶ κατόπιν νὰ ἐγένετο τοπωνύμιον. Διότι ἡ κόνυζα εἶναι φυτὸν συνηθέστατον καὶ εὐκόλως πολλαπλασιαζόμενον ἰδίᾳ εἰς βαλτώδεις τόπους, ὡς καὶ τὸ βρύλλον. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐλέχθη *βουρλίδι τό*, (καὶ ἐν Κύθνῳ καὶ Ἀμοργῷ) καὶ *Ἀμυγδαλίδι τό*, οὐχὶ ἐκ τῶν πολλῶν ἐν αὐτῷ ἀμυγδαλῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς βοτάνης *ἀμυγδαλίδα*[2], ἄγριόν τι χόρτον ἐδώδιμον, ἐν Χίῳ. Τὴν λέξιν δὲν ἤκουσα ἐν Μυκόνῳ, δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ ἐλέγετο παλαιότερον.

Ἡ κατάληξις *-ίδι* εἰς δήλωσιν ἀφθονίας ὑπάρχει ἐν Μάνῃ, Κύπρῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Συνηθέστατη εἶναι ἡ λέξις *βλεσίδι*[3] ἐν τῇ πρώτῃ λεγομένη ἐπιρρηματικῶς. Π.χ. ἐν τῇ φρ. *εἶναι οἱ ψεῖρες βλεσίδι ἀπάνου του...*»[4]. Ἐν κοινότητι Πελεκάνου Κοζά-

---

[1] Ἔκθεσις διαγωνισμοῦ τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας, Λέξεις Ἀραχόβης Παρνασσοῦ, Ἀθηνᾶ τόμ. ΜΕ' (1933) σελ. 359.

[2] Ἱστορικὸν Λεξικὸν ἐν λέξει.

[3] Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως ἰδὲ Γ. Χατζιδάκι, Ἀθηνᾶ τόμ. 38 (1926) σελ. 6, ὅστις παράγει ταύτην ἐκ τοῦ βλύω· «ἀπὸ ρηματικῶν οὐσιαστικῶν... εἰς -σις σχηματίζονται ὑποκοριστικὰ εἰς ίδιον: βλυσίδι (βλύσις) ἐκ τοῦ βλύω»—Καὶ Β. Φάβη, Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον τόμ. Ε' (1918) σελ. 179-181 ἐκ τοῦ βλῆσις—βάλλω.

[4] Χειρόγραφον ὑπ' ἀριθ. 592 τοῦ Δ. Βαγιακάκου ἐν Ἀρχείῳ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

νης ὅταν εὕρουν θησαυρὸν τεθαμμένον λέγουν «*βρῆκα βλησίδι*». Ἡ λέξις ὑπάρχει ὡς τοπώνυμον ἐν Σίφνῳ, Πελεκάνῳ καὶ Καλοσκοπῇ Παρνασσίδος [1]. Εἰς Δρέμισαν δήμου Καλλιέων ἀπαντᾷ κατὰ πληθυντικόν, *βλησίδια τά* [2].

Σημειωτέα καὶ ἡ λέξις *βρυμίδι* [3], ἀφθονία, ἐν Κύπρῳ, ἡ ὁποία ἴσως γραπτέα βρημίδι ἐκ τοῦ εὕρηκα καὶ *πυκνίδι* [4], ἀφθονία στιγμάτων προσώπου (Γερμασόγεια Κύπρου). «Τὸ ὄνομα περιληπτικόν, ἐλλειπτικὸν κατ' ἀριθμόν. Αἱ ἐπὶ τοῦ προσώπου μικραὶ καὶ λεπταὶ κηλῖδες, ὡς τὰ ἐξ εὐλογίας στίγματα. Ἐπίσης ἡ φάκοψις, αἱ ἐπὶ τοῦ προσώπου φακίδες: «τούτη ἡ γυναῖκα ἐγέμωσεν *πικνίδιν* [5]». Πυκνίδι ἐπίσης ὀνομάζεται καὶ ἀσθένεια τῶν φύλλων τῆς καρυδιᾶς ὀφειλομένη εἰς τὸν μύκητα seproria Letendreana [6].

Ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μάνης ἀπαντᾷ τρὶς τὸ τοπωνύμιον *Κοταρίδι τὸ*, κατὰ τὸν κ. Δ. Βαγιακάκον, *κοταρίδες* οἱ, εἶναι μικρὰ χόρτα—παρὰ τὸ Κοταρίιδια τά, (ἐν χωρίῳ Κηπούλλα Μέσα Μάνης). Ἐπίσης τὸ τοπωνύμιον *Ἀραχτίδι τὸ*, τόπος περιέχων ἀδραχτίδες (ἐν Λακωνίᾳ, Μάνῃ, λεγομένας ἀραχτίδες). *Ἀραχτίδα* ἡ, «ἀτρακτυλὶς ἡ λευκόκαυλος (carthamus leucocaulus) καὶ ἀτρακτυλὶς ἡ μαλλωτή». Τὸ φυτὸν ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ ὀνομασθῇ καὶ ὁλόκληρος πεδιὰς *Ἀδραχτιδόκαμπος* (βλ. Ἱστορικὸν Λεξικόν). Ἐπίσης ἐν Κρήτῃ (δῆμος Ἁγ. Θωμᾶ ἐν ἐπαρχίᾳ Μονοφατσίου) ἀπαντᾷ *Ἀδράχτια τά*, καὶ ἐν Σαμοθράκῃ *Ἀραχτούρι τὸ*. Τὸ φυτὸν τοῦτο φαίνεται συνηθέστατον καὶ εἰς πολλὰς ποικιλίας ἀπαντῶν. Ἐν Καρύστῳ Εὐβοίας καὶ Μάνῃ φέρεται ὡς *ἄραχτος* (ἄδραχτος) καὶ *ἀράχτι* (ἀδράχτι) τὸ φυτὸν pimpinella peregrina τῆς τάξεως τῶν σκιαδανθῶν καὶ ὡς *ἀδράχτι τῆς γριᾶς* (ἡ calendula arvensis - κόκκινο λουλούδι - νεκρολούλουδο) [7].

Σὺν τούτοις θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὸ κοινότατον *γρασίδι* ὁμοίως τὸ *Γαλαξίδι* ὡς τόπον περιέχοντα τὸ συνηθέστατον φυτὸν γαλατίδα. Κατὰ τὸν Π. Γεννάδιον [8] «*Γαλατόχορτα, Γαλατσόχορτα, Γαλασίδες, Γαλαξίδες, Γαλαξῖνες*, ἢ Γαλό-

---

[1] Γ. Τ. Κόλλια, Τοπωνυμικὸν τοῦ Δήμου Δωριέων Παρνασσίδος, Ἀθηνᾶ τόμ. ΜΔ' (1932) σελ. 115.

[2] Λυτόθι σελ. 123.

[3] Φ. Κουκουλέ, Ἔκθεσις περὶ τοῦ γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ 1919 Ἀθηνᾶ τόμ. ΛΣΤ' (1924) σελ. 263.

[4] Χειρόγρ. Ξενοφ. Φαρμακίδου ἐν Ἀρχείῳ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

[5] Ἀθαν. Α. Σακελλαρίου, Τὰ Κυπριακὰ τόμ. Β' (1891) σελ. 766. Πβ. τὰ ὑπὸ τοῦ Α. Κοραῆ, Ἄτακτα τόμ. Β' (1829) σελ. 350-351 λεγόμενα, ὅστις ἐτυμολογεῖ ἐκ τοῦ *Περκνάδες*, τὰ τῶν ἀρχαίων *περκνώματα*, σημαίνοντα καθ' Ἡσύχιον «τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου ποικίλματα».

[6] Α. Οἰκονομίδου, Ἡ Καρυδιά, σελ. 42.

[7] Περὶ τούτου πβ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν ἐν λέξεσιν.

[8] Φυτολογικὸν Λεξικόν, σελ. 218.

χορτα ὀνομάζονται κοινῶς φυτά, ὧν ὁ χυμὸς εἶναι γαλακτώδης, ὡς λ.χ. εἴδη εὐφορβίου, θρίδακος, κιχωρίου, κρηπῖδος, σόγχου καὶ ἄλλων».

Εἰς τοῦτο μᾶς ἐνισχύει καὶ ἡ θέσις τοῦ Γαλαξιδίου κειμένου ὑπὸ ἀμφιθεατρικὴν κλιτὺν σχηματιζομένην ὑπὸ δύο ὑψηλῶν ὑπερκειμένων λόφων. Πέριξ αὐτοῦ ἐκτείνονται βοσκήσιμοι τόποι. Ὡς γνωστὸν δὲ τὰ γαλακτώδη ταῦτα χόρτα εἶναι γλυκύτατα καὶ καταλληλότατα διὰ τροφὴν τῶν βοσκημάτων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως αὐτῶν, τὴν ἄνοιξιν, θὰ καθίστων διὰ τῶν κιτρίνων ἀνθέων των ἔντονον τὴν παρουσίαν των, ἰδίᾳ εἰς τοὺς πρὸς τὸν λιμένα πλέοντας. Ἐπίσης ἄλλα ἀνάλογα τοπωνύμια δεικνύοντα τὸ δυνατὸν τῆς ὀνομασίας τόπων ἐκ τῶν χόρτων αὐτῶν εἶναι *Γαλατσίδα, ἡ* (ἐν Θεσπρωτίᾳ, περιοχῇ Βέλιανης), *Γαλατῖνα ἡ,* (ἐν Σαμοθράκῃ),. *Γαλατίτσα, ἡ* (ἐν Χαλκιδικῇ)[1]. Τὴν ἑρμηνείαν ταύτην παραθέτει ὁ Κ. Σάθας[2]:

«Ὁ Δόδουελλ λέγει ὅτι τὸ ὄνομα Γαλαξείδιον παράγεται ἐκ τοῦ Γαλατσίδα, ἐπικαλούμενος πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ, τὸν Παυσανίαν, ὅστις σὺν ταῖς ἄλλαις περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ ὀνόματος τῶν Ὀγολῶν δοξασίαις καὶ τὴν ἐκ τῆς πληθύος τοῦ ἐκεῖσε φυομένου ἀσφοδέλου παρεμβάλλει»[3].

Ἐν Λαγκάδᾳ Χίου ἀπαντᾷ τὸ *Βελονίδι*[4], τόπος περιέχων ὀνωνίδας. Ἐν Λήμνῳ *Μαγειρίδι τὸ*· τόπος ἐν ᾧ εὐδοκιμοῦν ἴσως «μαγειρέματα, ἤτοι ὄσπρια, ὡς ὀνομάζονται πολλαχοῦ. Πιθανὸν ὅμως νὰ προῆλθεν ἐκ τοῦ χόρτου *Μαχαιρίδι τὸ,* γενομένου μαχιρίδι (διὰ τὸ βόρειον τοῦ ἰδιώματος) καὶ κατόπιν, κατὰ παρετυμολολίαν, μαγειρίδι. Ἐν Κρήτῃ ὑπάρχει τοπωνύμιον *Μαχαιρίδια τὰ.* Σημειωτέον ὅτι ἡ λ. μαγειρεύω ἐν Λήμνῳ εὕρηται καὶ ὑπὸ τὸν τύπον μαχειρεύω ἐν φρ. «δὲ μ' ἀφὶν'ς νὰ μαχειρέψου[5]».

Ἐν Αἴνῳ ἀπαντᾷ τὸ τοπωνύμιον *Τσουκνίδι τό,* ἐν ᾧ φρέαρ, ὅπερ ὅμως ἴσως

---

[1] Ἀντωνίου Μηλιαράκη, Ὁδοιπορικὰ Μακεδονίας κ.λ.π. κατὰ τὸν Emil Isambert, Ἀθῆναι 1878. Πβ. ἐν Ἀρχείῳ Πόντου τόμ. Α' (1928) Ε. Κούση, Λεξιλόγιον φυτολογικὸν Τραπεζοῦντος «*γαλατίτσα ἡ,* εἶδος χόρτου, οὗ ὁ ὀπὸς εἶναι γάλα».

[2] Χρονικὸν ἀνέκδοτον Γαλαξειδίου, Ἀθήνησιν 1865, σελ. 120.

[3] Ὁ κ. Κ. Ἄμαντος, Die Suffixe zur neugriechischen Ortsnamen, München, 1903 σελ. 70 τὸ ἑρμηνεύει ὡς ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος Γαλαξείδις προελθόν.

[4] Βλ. Ἱστορ. Λεξ. ἐν λέξει *βελονίδι καὶ βελονίδα ἡ.* Ἐπίσης ἐν Ἠπείρῳ ἀπαντᾷ *Βαλανίδι, τό.* (Σημειωτέον ὅτι ἡ βελονίδα ἐν Μεγίστῃ λέγεται βαλανίδα). Πιθανὸν ὅμως νὰ προῆλθε κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ πλήθους τῶν καρπῶν τῶν βαλανιδιῶν τοῦ τόπου, τοσοῦτον εὐδιακρίτων εἰς τὸν θεώμενον ἀνάλογον σύνδενδρον, νὰ ἐλέχθη «μωρὲ βαλανίδι ἐδῶ!» καί εἶτα ὠνομάσθη καὶ τὸ δένδρον καὶ ὁ τόπος ὁ περιέχων τοιαῦτα δένδρα *Βελανίδι τὸ,* καὶ ἐν δήμῳ Πηνείων (Γ. Χατζιδάκι, Γλωσ. Μελέται σελ. 18).

[5] Ἐν χειρογράφῳ Ἀρχείου Ἱστορ. Λεξικοῦ ὑπ' ἀριθ. 626 σελ. 79.

καὶ ἔκ τινος φερωνύμου κατόχου. Ὁ Kretschmer [1] ἀναγράφει ἐκ Λήμνου *Κουτσίδ' τὸ* (ἐκ χωρίου Καπί), τὸ ὁποῖον δυνατὸν νὰ προέρχεται ἐκ τοῦ κολλησίδι (κουλλτσίδ') κουτσίδ' ἢ ἐκ τοῦ κουκκίδι διὰ τσιτακισμοῦ, ἂν δὲν προῆλθε καὶ τοῦτο ἔκ τινος Κουκκίδου (ἢ τοῦ Κουκκίδη).

Ἐκ τῶν μικρῶν χόρτων ἐξετάθη καὶ εἰς ἄλλα μικρὰ ὁμοειδῆ ἀντικείμενα, ὡς χάλικας, πεταλίδας. Οὕτω ἐν τῇ περιοχῇ Μάνης ὑπάρχει τὸ τοπωνύμιον *Χαλικίδι τὸ* καὶ *Πεταλίδι τὸ,* ἐν Μεσσηνίᾳ [2]. Γενομένης δὲ εἶτα συγχύσεως μεταξὺ ὑποκοριστικῆς καὶ περιληπτικῆς καταλήξεως ἐλέχθη καὶ *Κεραμίδι τό,* τόπος περιέχων πλῆθος ὀστράκων καὶ δὴ ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἀρχαίου συνοικισμοῦ αὐτόθι, ὡς ἐν τῇ Ἀττικῇ πρὸς Α. τῆς Παιανίας [3] καὶ *Κιαραμίδι τό,* ἐν Κάνιανῃ Παρνασίδος [4] καὶ ἐν Καρπάθῳ *Κεραμίϊ τό* [5].

Περαιτέρω ἔχομεν τοπωνύμια καὶ ἐκ μεγαλυτέρων θάμνων καὶ δὴ ὑδροχαρῶν, δι' ὅν λόγον ἀνωτέρω εἴπομεν. Οὕτω ἐν Θάσῳ ἀπαντᾷ *Λυγαρίδι τό,* καὶ *Λυγίδι τό,* ἐν Ἄνδρῳ, Ἀνδρούσῃ Πελοποννήσου καὶ Μεσσηνίᾳ, ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς λόγων *Μερσινίδι τό,* ἐν Χίῳ [6] πρὸς Β. Βροντάδου. Ἐπίσης *Μερτίδι, τό* ἐν Σελίνῳ Κρήτης καὶ Αἰγίῳ, [7] *Σμερτίδι τό,* ἐν Πύλῳ. Κατόπιν καὶ ἐξ ἄλλων ὑδροχαρῶν, *Καλμίδι τό,* ἐν Λευκάδι [8].

Διστάζω νὰ συμπεριλάβω εἰς τ' ἀνωτέρω τὰ ἐκ Μάνης τοπωνύμια *Κερατσίδι τό* (μικρὰ κερατέα), *Σουκίδι τό* (μικρὰ συκῆ), *Ἀγριλίδι τό* (μικρὰ ἀγριελαία), ἐν Πανίτσῃ, Λακωνίας τὸ γνωστὸν *Κρανίδι τό,* διότι εἶναι ὑποκοριστικὰ δένδρων. Καὶ μικρὰ δένδρα μεμονωμένα δύνανται νὰ δώσουν τὸ ὄνομά των εἰς τὸν τόπον.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΝΕΣΗΣ

---

[1] Der heutige lesbische Dialekt.... Wien 1905 σελ. 159. Κατὰ τὸν Π. Γεννάδιον, Φυτολ. Λεξ. «*κολλητσίδα,*» ἢ καὶ «*κολλτσίδα*» διάφορα φυτά, ὧν τὸ χόρτον καὶ ἰδίως οἱ καρποί, οἳ διὰ τῶν ἀκανθῶν ἢ ἀγκιστροειδῶν ἐξαρτημάτων τὰ ὁποῖα φέρουσι, προσκολλῶνται εἰς τὸ τρίχωμα τῶν ζῴων καὶ εἰς τὰ ἐνδύματα τῶν ἀνθρώπων τῶν διαβαινόντων ἀπὸ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα τὰ φυτὰ ταῦτα φύονται...».

[2] Κ. Ἄμαντος, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 67.

[3] Ἰω. Σαρρῆ, Τὰ τοπωνύμια τῆς Ἀττικῆς, Ἀθηνᾶ, τόμ. Μ' [1928], σελ. 151.

[4] Γ. Τ. Κόλια, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 128.

[5] Ἐμ. Μανωλακάκη, Καρπαθιακά, Ἀθῆναι 1896 σελ. 157.

[6] Στυλιανοῦ Βίου, Χιακαὶ παραδόσεις ἐν Δελτίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τόμ. Η' (1925) σελ. 435. «Καὶ τὸν ἐπήγανε'ς τὸ *Μερσινίδι* καὶ τοῦ διέβασεν τὸ Παπαδάκι (ἡγούμενος τῆς Παναγίας τῆς Μυρσινιδιωτίσσης) κ' ἐγίνηκεν καλά».

[7] Γ. Χατζιδάκι, Γλωσσικαὶ μελέται, τόμ. Α' Ἀθῆναι 1909, σελ. 18.

[8] Ν. Ι. Κορωναίου, Λεξιλόγιον γεωγραφικὸν Ἑλληνικόν, Χαλκὶς 1909. Ἐν χειρογράφῳ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ ἐξ Ἀμισοῦ φέρεται *Καλαμίδι τό,* τόπος πλήρης χόρτων, καλάμων, ἀγεώργητος, ἀκαλλιέργητος. φρ. «ἀγοὺ τὸ δονὸν καλαμίδ' ἔνι. βλ. *χοζάνι·* λειβάδι». Ἐν Μυκόνῳ καλεῖται *καλαμεά ἡ,* ὁ ἀγρὸς μετὰ τὸν θερισμόν.